

4. Корець М. С., Іщенко С. М. Трансформація та уніфікація загальної та науково-предметної підготовки педагогів професійного навчання. *Освіта і наука в період глобальних криз та конфліктів у XXI столітті*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (08-09 грудня 2023 р., м. Київ). С. 91-94.

5. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навч. посіб. / кол. авторів; за ред. І. Ф. Прокопенка. 3-є вид., допов. і переробл. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Сергій Калашнік, Валентина Лозовецька

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Київ, Україна

***Анотація:** розглядається розвиток творчих здібностей учнів старшої школи в процесі навчання.*

***Ключові слова :** творчість, мислення, розвиток, інтерактивні технології, уроки технології, творчі здібності, особистість учня.*

На сьогоднішній день проблема розвитку творчих здібностей особистості в сучасному світі стоїть гостро. За останні роки інтерес до проблеми творчості значно зріс. Люди з творчим мисленням приносять у життя щось нове, неповторне у всіх сферах людської діяльності. Такі люди найчастіше стають лідерами. Творча особистість завжди володіє високим рівнем знань, має потяг до нового, оригінального. Творча діяльність є її життєвою потребою, а творчий стиль поведінки - найбільш характерний. Розвиток креативності учнів у процесі шкільного життя та подальшого навчання у ЗВО здобуває одне з найважливіших значень. Завдання школи – розвинути у школярів такі якості, як ініціативність, далекоглядність, розсудливість, самостійність, прагнення до успіху.

Розвиток творчої активності учнів на уроках технології зумовлений самим життям. Навчання повинне формувати у школярів здатність креативно мислити, вміння зіставляти й аналізувати факти, аргументовано захищати власну точку зору. У цій ситуації на допомогу вчителеві мають прийти найсучасніші інноваційні технології. І якщо провідною ідеєю педагога буде виховання дитини з високими моральними якостями, то він неодмінно базуватиме роботу на безмежному аспекті творчих ідей та знахідок.

Незважаючи на наявність істотних теоретичних розробок з проблеми, в теорії педагогіки існує протиріччя між науковими фактами, що стосуються розвитку творчих здібностей учнів, та їх недостатньо повним науковим обґрунтуванням на основі урахування індивідуальних особливостей школярів у процесі навчання.

Протиріччя в рамках педагогічної практики пов'язане з об'єктивним зростанням ролі розвитку творчих здібностей, що є важливим у реалізації в різних видах майбутньої професійної діяльності учнів і репродуктивним характером існуючого навчання, підготовки до життя, розрахованих на «середнього» учня [1, с. 679].

Протиріччя, що виникли на рівні педагогічної практики, обумовлені невідповідністю між:

1) оптимальними психолого-педагогічними умовами для розвитку творчих здібностей кожного учня на уроках технологій та їх недостатньою розробленістю і впровадженням у навчально-виховному процесі;

2) необхідністю організації навчання з метою розвитку творчих здібностей учнів і недостатньою компетентністю вчителів у вирішенні цього питання;

3) потребою у виконанні творчих робіт школярами та їх слабкою підготовленістю до таких видів навчально-пізнавальної діяльності.

Наше суспільство вимагає від майбутніх спеціалістів творчого ставлення до праці, тому сьогодні на уроках варто створювати умови в навчально-

виховному процесі для реалізації учнями своїх творчих здібностей. Такі умови дають учителеві можливість використовувати інтерактивні технології навчання.

Які умови потрібно створити для творчої самореалізації учнів старшої школи: давати такі завдання, щоб учні повірили в свої можливості; добре вивчити і знайти творчі здібності дитини; створювати проблемні ситуації для реалізації творчих здібностей учнів; створювати персональні виставки творчих робіт, залучати до участі у творчих групах; любити дитину і вірити в її успіх.

Що необхідно зробити в школі, аби забезпечити розвиток творчих здібностей учнів старшої школи?

- Учити дітей самостійно мислити, учити вчитись. Стимулювати розвиток творчих здібностей учителів та учнів.
- Створити умови для самореалізації особистості учнів з різним рівнем розвитку.
- Любити і поважати учня як особистість.
- Використовувати на уроках сучасні інноваційні технології.
- Наближати навчання до реального життя.

Сучасна методика має багатий арсенал прийомів інтерактивного навчання, використання яких не самоціль, а засіб створення атмосфери доброзичливості й порозуміння, налаштування дитини на успіх, виявлення її здібності до творчості. Уміле застосування інноваційних форм роботи дасть змогу учителеві успішно розв'язати означені проблеми. Для цього потрібно:

- визначити рівень підготовленості класу до сприйняття тієї чи іншої технології;
- провести достатню попередню підготовку;
- забезпечити послідовність в освоєнні учнями певних прийомів роботи;
- дати учням інструктивні матеріали [2, с. 146].

Для розвитку творчих здібностей, інтелектуального потенціалу найбільш ефективними виявилися проблемні, дослідницькі, пошукові методи навчання. Під керівництвом учителя учень включається в пошук істини і досягає її

розкриття власними зусиллями, або простежує від думки вченого. Він отримує не готові знання, а дістає їх власною працею, тобто вчиться мислити та діяти. У практичних роботах важливо надавати перевагу творчим завданням, які дають змогу саморозкритися обдаруванню. Але вчитель у своїй професійній діяльності має чітко усвідомлювати й враховувати те, що кожен учень має індивідуальні природні здібності (здібності індивіда) та індивідуальний освітній досвід ще до залучення його до проектно-технологічної діяльності, яка є реальною умовою для розвитку природних, діяльнісних і особистісних здібностей. Ці здібності є однією з внутрішніх детермінант культурного розвитку конкретного учня. Будь-яка діяльність засвоюється на основі природних здібностей індивіда, які в свою чергу розвиваються відповідно до вимог цієї діяльності [3].

Орієнтація на критичне мислення передбачає перш за все повне несприйняття будь-якої думки або оцінки «на віру»: кожен учень має сформулювати власну думку про явище в контексті навчальної програми. Критичне мислення передбачає дискусію між учасниками обговорення проблеми. Під час обговорення немає правильних (неправильних) відповідей, є різні позиції, точки зору. Відбувається обмін знаннями, колективне вирішення питання. І завдання учителя – переконати учнів прийняти той зміст, який він пропонує з позиції наукового знання.

Вдала інтеграція сучасних педагогічних технологій інтерактивного, особистісно-орієнтованого навчання на основі постійного розвитку критичного мислення учнів дасть змогу розвивати творчі здібності і формувати творчу особистість учня.

Рівень уроку залежить від використання методів і прийомів, їх вибір зумовлюється змістом уроку, характером і специфікою матеріалу, можливостями і рівнем інтелектуального розвитку.

Найважливішим засобом розвитку особистості, її життєвої компетентності, на мій погляд, є діяльність: навчити і виховати можна лише в дії. Урок технології є співтворчість вчителя й учня, діяльність яких ґрунтується

на взаємодії й діалозі, що забезпечує найбільшу сприйнятливість і відкритість до впливу один на одного. Тому я вважаю, справжня суть роботи з розвитку творчої особистості учня полягає в організації життя дитини, де однією з важливих функцій є стимулювання позитивної мотивації кожного учня в процесі організації різних видів діяльності [4, с. 85].

До методів і способів стимулювання творчої активності можна віднести такі:

- створення сприятливої атмосфери спілкування (безоцінкові судження);
- збагачення педагогічного середовища новими враженнями та судженнями;
- забезпечення привабливого творчого характеру діяльності;
- чітке визначення мети і кінцевих результатів роботи, способів її оцінювання;
- спонукання до генерування оригінальних ідей;
- залучення учнів у процес планування мети і поточних завдань творчого об'єднання;
- повага, довіра, визнання й подяка за досягнуті результати;
- надання права самостійно приймати рішення;
- практична спрямованість навчання;
- моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем тощо.

Виходячи з цього твердження, моделлю такої роботи має стати: «Творчість. Лідерство. Компетентність. Успіх».

Література

1. Скиба М. М., Щербан Т. Д. Психологічний супровід розвитку творчих здібностей школярів. *Проблеми сучасної психології*: зб. наук. праць КПНУ імені Івана Огієнка, Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України 2013. Вип. 21. С. 670-681

2. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / pid zag. red. Bibik N. M. Kyiv, 2017. 206 s.
3. Коновальчук М. В., Обломієва К. В. Роль творчого вчителя у розвитку обдарованості школяра. URL: visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=1964 (Дата звернення 12.02.2024)
4. Творчі здібності особистості: визначення, сутність, структура. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 5(1). С. 82-87.
5. Концепція НУШ. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 12.02.2024)
6. Барінова Л. Я. Психологічна компетентність особистості. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. Психологія*. 2014. Т. 19. Вип. 1 (31). С. 29-32.
7. Лук'янчук М. В. Вплив асоціативного навчання на творчий розвиток учнів молодших класів. *Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика*: зб. наук. праць. 2014. Вип. 12. С. 135-139.

**МЕТОДИ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ФОРМУВАННЯ В
УЧНІВ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗІ ЗДОРОВОГО ЖИТТЯ
В ТРУДОВОМУ НАВЧАННІ**

Владислав Калюжний, Андрій Цина

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

Полтава, Україна

Анотація: у статті здійснено розкриття, на засадах особистісно орієнтованого підходу, методів формування в учнів компетентності зі здорового життя на уроках трудового навчання. Наукова новизна обґрунтованого нами підходу до формування в учнів компетентності здорового життя полягає у поясненні та прогнозуванні цього процесу шляхом систематизації, за її компонентним складом та концептуальними підходами